

TOTEM

Tidsskrift ved Afdeling for Religionsvidenskab
og Arabisk- og Islamstudier, Aarhus Universitet
Nummer 27, efterår 2011
© Tidsskriftet og forfatterne, 2011

Moderne Jødedom

Reformjødedom

Af stud. mag ved religionsvidenskab
Stine Ingemann Thomsen

Indhold

1. Indledning.....	3
2. Kommenterende gennemgang af ”Standards Now”	3
3. Reformjødedommens udfordringer	5
4. Opsummering.....	9
5. Litteraturliste	10

1. Indledning

Reformjødedommen opstod i slutningen af det 18. århundrede som en bevægelse for religiøse forandringer i de europæiske jødiske områder. Reformjødedommen fokuserer på aktualisering af jødedommen, hvor nyfortolkninger af liturgien og helligteksterne er i fokus for at tilpasse disse til det givne samfund. Den tyske reformjødedom fremstod som en fastlagt denomination, hvor universitetsuddannede rabbinere ved forsamlinger i årene 1844-1846 fremstillede reformjødedommens holdninger til sproget under gudstjenesterne, afholdelsen af sabbatten og kvindens rolle i jødedommen. I midten af det 19. århundrede spredte reformjødedommen sig til England og senere til Amerika (Meyer 1997, 767-772). Den religiøse udvikling inden for reformjødedommen i Amerika kan betragtes gennem fem reformjødiske platforme fra henholdsvis 1885, 1937, 1976, 1997 og 1999. I nærværende opgave vil en kommenterende gennemgang af Walter Jacobs tekst ”Standards Now” blive fremstillet, hvorefter reformjødedommens udfordringer fra retningsens begyndelse til i dag vil blive gennemgået med afsæt i Walter Jacobs tekst ved en gennemgang af de fem reformjødiske platforme.

2. Kommenterende gennemgang af ”Standards Now”

Reformjødedom er karakteriseret ved en autonomitanke, hvor fortolkningen af de jødiske helligtekster er åben for det enkelte individ og det enkelte jødiske samfund, idet faste teologiske standarder ikke foreligger. Denne autonomitanke afviser Walter Jacob i ”Standards Now” fra *The Blackwell Reader in Judaism*, idet han skriver: “We need to formulate clear standards for Reform Jewish practice” (Neusner 2001, 221). Walter Jacob mener, at det specielle ved reformjødedommen er gået tabt på grund af fastholdelsen af autonomitanken, hvorfor standarder er nødvendige for reformjødedommens overlevelse. Han kritiserer reformjødedommen for at indoptage samfundets perspektiver i religionen, hvorved reformjødedommen ikke aktualiseres som religion i forhold til den eksisterende historiekontekst, men i stedet bliver en del af det profane samfund: ”Is there not a Reform position? Regarding sexual ethics, do we permit anything which the general society considers alright?” (Neusner 2001, 221). I forbindelse med autonomitanken kritiserer Walter Jacob reformjødedommen for at opfordre reformjøderne til en negligering af den jødiske praksis, idet

reformjødedommen ikke pålægger den enkelte jøde bestemte krav og forpligtelser i forhold til medlemskabet af reformjødedommen. Sociologen Rodney Stark belyser, at religiøse denominationer uden en stærk og bestandig teologi ikke motiverer menigheden til at opbygge et religiøst samfund, hvorfor overlevelsesmulighederne for disse religionstyper er begrænset i tid (Kaplan 2000, 61). Rodney Stark benævner dette ”free rider”-problemet, hvilket ifølge Kaplan kan appliceres på jødisk materiale. Kaplan udtrykker, at reformjødedommens fastholdelse af autonomitanken bevirker, at en reformjødisk teologi ikke kan fastholdes, hvorfor reformjødedommens overlevelse besværliggøres (Kaplan 2000, 62). I forsøget på at fremme reformjødedommen fremstiller Walter Jacob et forslag om at reformere reformjødedommen ved at indføre etiske standarder for alle reformjøder uanset stilling og ved at forene profetiske budskaber og *halakhah* (lovstof) både i hjemmet og på arbejdspladsen. Ligeledes udtrykker han et ønske om, at det jødiske samfund fremsætter krav til det enkelte individ, således at den individuelle autonomi underlægges samfundet. Ifølge Walter Jacob er dette nødvendigt for at fastholde det reformjødiske samfund, idet større krav til de enkelte individer om at efterfølge religiøse regler bevirker et bedre sammenhold i samfundet: ”As Reform Jews, we have forfeited only a minimum of autonomy, and therefore have received only a minimum of communal commitment in return” (Neusner 2001, 221). Walter Jacob berører her Rodney Starks teori om ”cost and commitment”, hvor større omkostninger for den enkelte i forbindelse med religionen bevirker, at det religiøse sammenhold styrkes (Kaplan 2000, 63). Ifølge Walter Jacob kan reformjødiske positioner, ud fra hvilke reformjøderne skal efterleve fastsatte etiske standarder for reformjødedommen, medvirke til, at reformjødedommen som religiøst samfund styrkes. Denne fokusering på samfundet frem for individet bevirker ikke, at individets rettigheder forandres, men det medfører en hierarkisering, hvor reformjødedommens retningslinjer skal udtrykkes og fastholdes gennem et lederskab i stedet for at fungere som vejledning for den enkelte: ”If we must choose between a Reform Judaism that provides guidance or one that provides governance, the latter must be our path” (Neusner 2001, 222). Virkeliggørelsen af reformjødedommen som et hierarki med et lederskab nødvendiggør fastsatte regler, således at lederne kan videregive reformjødedommens lærdom til menigheden. Walter Jacob udtrykker hermed, at reformjødedommens overlevelsesmuligheder øges ved et lederskab, der fastholder og understreger bestandige reformjødiske standarder over for menigheden. Standarderne skal ikke blot være gældende i det religiøse liv, men det religiøse liv skal

betegne jødernes hele livsførelse. Derfor skal standarderne efterfølges både i hjemmet og på arbejdspladsen, hvor *mitzvot* (bud) og *halakhah* (lovstof) skal være en realitet i alle reformjødernes liv. Walter Jacob understreger, at forandringer i jødedommen tidligere er forekommet i langsommelige faser, men han udtrykker et ønske om at skabe standarder for reformjødedommen nu, således at reformjødedommens funktion som religion ikke forsvinder.

3. Reformjødedommens udfordringer

Walter Jacobs tekst ”Standards Now” belyser en vedvarende problematik inden for reformjødedommen, som er blevet behandlet ved reformjødiske forsamlinger. Disse forsamlinger udformede afslutningsvist platforme, dvs. konkluderende dokumenter. Problematikken i den amerikanske reformjødedom er ifølge Kaplan ”free rider”-problemet som følge af den liberale teologi og fokuseringen på individets autonomi inden for reformjødedommen (Kaplan 2000, 64). Denne problematik er blevet behandlet i de reformjødiske forsamlinger, hvor i alt fem platforme er blevet udarbejdet. I dette afsnit vil de fem platforme blive gennemgået med henblik på en fremstilling af reformjødedommens udfordringer fra retningens begyndelse til i dag.

Den første platform blev udarbejdet i 1885 som en videreførelse af de tyske forsamlinger i 1844-1846. Krisen bag platformen omhandlede en lav reformjødisk besøgsfrekvens i synagogen, hvorfor man fandt det nødvendigt at fokusere på den reformjødiske teologi og etik (Kaplan 2000, 65). Platformen fastslår, at sjælen er udødelig, og reformjødedommen afviser kroppens genopstandelse og forestillingen om himlen og helvede som kilder til evig straf eller belønning. Platformens første punkt udtrykker tolerance over for andre religioner, som forsøger at begribe det uendelige, dvs. gud, og udtrykker ligeledes respekt for islam og kristendommen, idet deres grundlag er jødedommen, hvormed de viderefører det monoteistiske gudssyn. Platformens etiske perspektiver indebærer reformjødernes problemløsning af forskellen mellem rige og fattige. Platformen udtrykker ligeledes, at reformjødedommen er karakteriseret ved en aktualisering af religion: ”Today we accept as binding only the moral laws, and maintain only such ceremonies as elevate and sanctify our lives, but reject all such as are not adapted to the views and habits of moderne civilization” (Central Conference of American Rabbis 2011, 1). Reformjødedommens position i forhold til samfundet er dermed ikke en afvisning af

moderne videnskabelige indsigter, men derimod en aktualisering af religionen, hvor religionen tilpasses den historiske kontekst. Platformen fra 1885 markerer en negativ holdning til en tanke om og en oprettelse af en jødisk stat, idet reformjødernes betragtede jøderne som et religiøst samfund og ikke en nation. I denne periode var det jødiske samfund som helhed blevet anset for at have lavere værdi end andre samfund, bl.a. fordi det jødiske folk befandt sig i eksil og dermed ikke udgjorde en nation. Leon Pinsker skriver i 1882, at hadet til jøderne bl.a. er opstået, fordi jøderne ikke anses for at tilhøre en befolkning og en nation, men blot er fremmede for alle de lande, hvori jøderne lever (Frank 2000, 553). I platformen fra 1885 kan holdningen til staten Israel dermed være et udtryk for et jødisk ønske om at assimilere sig ind i det samfund, de lever i. En opbakning til en jødisk stat ville ikke være passende, idet dette ville være en afvisning af den nation, de befandt sig i (Central Conference of American Rabbis 2011, 1).

Den anden platform blev udarbejdet i 1937 som en reaktion på børskrakket i 1929, hvilket resulterede i en dalende tilslutning til jødedommen samt institutionelle kriser (Kaplan 2000, 66). Platformen i 1937 viderefører sjælelæren og gudslæren i platformen fra 1885, men en gennemgående accept af diversitet og pluralistiske overbevisninger og praksisser inden for reformjødedommen udtrykkes. Denne accept kritiseres af Walter Jacob på et senere tidspunkt i reformjødedommens historie, hvilket blev tydeliggjort i gennemgangen af hans tekst ”Standards Now”. Kritikken kan dog allerede anskues i samtiden, hvor Cohen krævede en bestandig teologi for reformjødedom, idet han mente, at religiøs praksis og overbevisning udgjorde en opblomstring i det religiøse liv, mens en afvisning af teologien ville medføre et faldende tilhørsforhold til det reformjødiske samfund (Kaplan 2000, 68). Platformen fra 1937 fokuserer på den moralske frihed, hvilket illustreres ved pointeringen af mennesket som skabt i guds billede. Platformen udtrykker ligeledes en bevidsthed om Gud og moralloven, idet både den skrevne og den mundtlige Torah er gældende. Den skrevne Torah indeholder de fem Mosebøger samt de jødiske for- og påbud, mens den mundtlige Torah er al potentiel udlægning og fortolkning af Torahen, dog med respekt for hvordan forfædrene har udlagt helligteksterne. Platformen understreger, at Torahen er et produkt af en historisk proces, hvorfor Torahens lærdom skal tilpasses den historiske kontekst. Fokuseringen på en aktualisering af reformjødedommen kan være en konsekvens af børskrakket i 1929, eftersom platformen fokuserer på humanistiske aspekter af jødedommen, hvor reformjødernes

opfordres til at sørge for de syge, gamle og arbejdsløse. Religiøse perspektiver af reformjødedommen understreges ved, at synagogens funktion fastsættes som et forsamlingssted for alle jøder, mens reformjøderne opfordres til at udtrykke det religiøse liv både i synagogen, i hjemmet og i undervisningen. Bønnen tillægges en stor betydning, idet denne opfattes som udgangspunkt for en dybere spiritualitet, hvorfor bønnen er en god vane. De religiøse ritualer kommer herved i fokus, hvilket også illustreres ved en opfordring til fastholdelsen af sabbatten og helligedage. I platformen fra 1937 forefindes et reformjødisk skift i holdningen til zionisme. Platformen fra 1885 afviser en jødisk stat, mens platformen fra 1937 understreger, at staten Israel opfattes som et centrum for jødedommens kultur og spiritualitet, hvorfor alle jøder må hjælpe med opbygningen af et jødisk hjemland. Dette skift i holdningen til oprettelsen af en jødisk stat kan være et resultat af den stærke antisemitisme¹ i Rusland, Frankrig og Tyskland, hvorfor man indså nødvendigheden af en jødisk nation og et jødisk centrum for at overleve (Central Conference of American Rabbis 2011, 2-3).

Den tredje platform fra 1976 er et udtryk for eftervirkningerne af holocaust, hvilket tydeliggøres ved, at reformjødedommen understreger vigtigheden af at bede, afholde sabbatten og at drive livslange studier (Kaplan 2000, 69). Engagementet i synagogen, i samfundet og i hjemmet er nemlig fremmede for det jødiske folks overlevelse og eksistens. Holocaust kan have medvirket til, at troen i sig selv ikke bliver omdrejningspunktet, men at troens konsekvens, nemlig jødernes overlevelse, er det centrale. Platformen fra 1976 udtrykker et universalistisk syn på reformjødedommen, idet den religiøse diversitet inden for jødedommen ikke kan negligere eksistensen af en jødisk enhed. Det jødiske folk defineres både ud fra konversion og ved at være barn af en jøde. Platformen udtrykker, at alle jøder er bundet til staten Israel som et religiøst centrum, hvorfor reformjødedommen kræver legitimering i Israel. Den jødiske stat har dog ikke monopol på udvirkningen af et jødisk liv, idet dette også er muligt i diasporaen med synagogen som samlingssted (Central Conference of American Rabbis 2011, 4-6).

Den fjerde platform fra 1997 er primært en reformjødisk kommentar til Israels monopol på definitionen og udlevelsen af det jødiske liv. Staten Israel anses for at have national suverænitet og at være et helligt land, men reformjøderne

---

¹ Antisemitismen betegner et had mod jøderne som en etnisk gruppe, hvilket er forskelligt fra antijudaismen, som nærer had til jøderne på grund af jødernes religiøse overbevisning.

understreger, at det jødiske liv indebærer størst hellighed. Den jødiske stat opfattes som et centrum for jødisk spiritualitet og kultur, men reformjøderne ønsker en intensivering af information og uddannelse inden for reformjødedom i staten Israel, idet diasporajøder og jøder i staten Israel er afhængige af hinanden i udarbejdelsen af det jødiske samfund. Platformen fokuserer på opbyggelsen af godt forhold mellem diasporajøder og jøder i Israel, hvor reformjøderne opfordrer til besøg og studier i Israel. Reformjøderne udtrykker, at de ønsker indflydelse i Israel, idet de efterstræber en accept af pluralisme og diversitet i den jødiske stat. Reformjøderne vil gøre op med den ortodokse jødedomms monopol på civilretslige anliggender, som blev udarbejdet i Status Quo-aftalen i 1947, hvor premierminister David Ben Gurion garanterede ultraortodokse ledere i Palæstina monopol på overrabbinatets ansvarsområde, hvilket bl.a. indebærer myndighed i uddannelsesmæssige anliggender (De Lange 2005, 145). Reformjøderne udtrykker i platformen fra 1997, at de ikke ønsker, at én jødisk religiøs retning har monopol på fortolkningen af jødedommen eller på lovmæssige områder. Reformjøderne ønsker i stedet lige rettigheder til alle indbyggerne i Israel (Central Conference of American Rabbis 2011, 7-9).

Den femte platform fra 1999 er en videreførelse af platformen fra 1997 vedrørende kritikpunkterne af den jødiske stat og eftervirkningerne af Holocaust. Ligeledes er platformen fra 1999 et modsvar til den stærke kritik af reformjødedommens mangel på standarder, som blev tydeliggjort i gennemgangen af Walter Jacobs tekst "Standards Now". Platformen fokuserer på Torahen som en åbenbaring af Guds kærlighed til menneskene, hvorfor Torahstudierne bevirker en helliggørelse af livet. Tilbedelsen af Gud fastsættes som et dagligt gøremål gennem kollektive og individuelle bønner, og vigtigheden af ritualer og ceremonier pointeres, idet disse skaber ihukommelse af både gammel og nyere jødisk historie. Aktualiseringen af reformjødedommen er stadig et fokuspunkt, idet reformjødedommen har aktualiseret sig selv og samtidig fastholdt den jødiske tradition. Aktualiseringen tydeliggøres ved ønsket om lighed mellem mænd og kvinder i det jødiske liv og åbenheden over for mennesker af forskellig seksuel orientering. I platformen forefindes en kritisk tilgang til Israel, idet reformjøderne ønsker lighed i Israel og fred med naboer til Israel, hvilken var truet i 1990'erne på grund af konflikten med Palæstina. Den kritiske tilgang til Israel er også tydeliggjort ved det reformjødiske ønske om at skabe et ligeværdigt forhold mellem jødedommen i Israel og jødedommen i diaspora gennem udveksling af det religiøse liv. Ifølge reformjøderne er jøderne

bundet til hinanden uafhængigt af ideologi og geografisk placering, men reformjødernes opfordrer dog til immigration til Israel for at styrke reformjødedommen i Israel. (Central Conference of American Rabbis 2011, 10-12). Indtil nu har reformjødedommen ikke haft stor indflydelse på det religiøse liv i staten Israel (Cohen 2010, 25).

4. Opsummering

Walter Jacobs tekst "Standards Now" udtrykker et ønske om forandring inden for reformjødedommen, idet han efterlyser bestandige standarder for reformjødisk livsførelse og praksis. Han kritiserer reformjødedommen for at tilpasse religion til samfundet i stedet for at aktualisere religion som religion i den historiske kontekst. Walter Jacob udtrykker angst for reformjødedommens overlevelse, hvis disse teologiske standarder ikke gennemføres. Autonomitanken inden for reformjødedommen besværliggør gennemførelsen af teologiske standarder, hvorfor et religiøst samfund har behov for individuelle omkostninger for at styrke det religiøse sammenhold. Ifølge Kaplan er de reformjødiske platforme et forsøg på at fastsætte en reformjødisk teologi for at opretholde reformjødedommens eksistens. Platformene udtrykker ikke blot reformjødiske teologiske aspekter, men udtrykker ligeledes reformjødedommens udfordringer fra dens begyndelse til i dag. Platformen fra 1885 afviser staten Israel, hvilket afspejler en udfordring i reformjødedommens tilpasning til dens nationale tilhørsforhold, idet en opbakning til en jødisk stat ville medføre en afvisning af den nation, de befandt sig i. Platformen fra 1937 afspejler en udfordring i den reformjødiske tilslutning som en reaktion på børskrakket i 1929. I platformen forefindes også en positiv holdning til oprettelsen af en jødisk stat, hvilket kan være et resultat af den stærke antisemitisme i Tyskland, idet man indså nødvendigheden af en jødisk nation for at overleve. Platformen fra 1976 er et udtryk for eftervirkningerne af holocaust, hvor universalistiske tendenser og en befordring af det jødiske folks overlevelse og eksistens findes i reformjødedommen. Platformen fra 1997 afspejler en udfordring i reformjødedommens placering som en jødedom i diasporaen, hvor en reformjødisk kritik af Israels monopol på definitionen af det jødiske liv fremsættes. Platformen fra 1999 er en videreførelse af kritikken af Israel og et forsøg på at indføre reformjødiske standarder. Ved hjælp af platformen søger reformjødernes at styrke en reformjødisk indflydelse på Israel, eftersom dette indtil videre ikke er lykkedes.

5. Litteraturliste

Cohen, Asher et Susser, Bernard

2010 "Reform Judaism in Israel: The Anatomy of Weakness", *Modern Judaism*, 2010, 23-45

De Lange, Nicholas et Freud-Kandel, Miri

2005 *Modern Judaism – An Oxford Guide*, Oxford University Press, Oxford

Frank, Daniel H., Oliver Leaman et Charles H. Manekin (eds)

2000 *The Jewish Philosophy Reader*, Routledge, London

Kaplan, Dana E.

2000 "Reform Jewish Theology and the Sociology of Liberal Religion in America: The Platforms as Response to the Perception of Socioreligious Crisis", *Modern Judaism* 20, 60-77

Meyer, Michael A.

1997 "Reform Judaism", in Cohen, Arthur A. and Paul Mendes-Flohr (eds): *Contemporary Jewish Religious Thought*, Charles Scribner's Sons, New York, 767-772

Neusner, Jacob et Alan J. Avery-Peck

2001 *The Blackwell Reader in Judaism*, Blackwell, Oxford, 217-227

Central Conference of American Rabbis:

1885-1999 <http://www.ccarnet.org/documentsandpositions/platforms>, (set 19. januar 2011), 1-12